גליונות לעיון בפרשת השבוע

ערוכים בידי נחמה ליבוביץ חטנה חשלישית

פרשת נשא (תש"ד) פרק ה' (גזל הגר)

א. רמב"ם הלכות גזלה ואבדה פרק ז' הלכה א: כל מי שנתחייב ממון לחברו הישראלי וכפר בו ונשבע על שקר, הרי זה חייב להחזיר לו הקרן שכפר בו והוספת חמש וחייב בקרבן והוא הנקרא אשם גזלות. הלכה ח': אין הנשבע על כפירת ממון משלם חמש עד שיודה מעצמו, אבל אם באו עדים והוא עומד בכפירתו משלם הקרן בלבד על פי עדים ואינו משלם החמש...
(ועיין רש"י וד"ה למעל מעל)

1. מצא טמך בפסוקים לנאמר בהלכה ח'!

× 2. מה הטעם לדין הבאת החמש והקרבן רק למודה מעצמו?

ב. ו-ז. איש או אשה כי יעשו... למעל מעל בה' ואשמה.. והתודו... והשיב את אשמו... היכן נגמר התנאי ובאיזו מלה מתחילה התוצאה (בלשון המפרשים: תשובת התנאי)?
נמק תשובתך זו.

×ג. ו' מכל חטאות האדם.
נחלקו המפרשים בהוראת הסמיכות כאן: חטאותיהם על בני אדם (הסומך - נושא הפעולה המובעת בנסתר) או הוראתה: חטאות נגד בני אדם = חטאות שבין אדם לחברו, (הסומך - משלים שאליו עובנת הפעולה שבנסמך.)

1. נסה לנמק את כל אחת משתי הדעות.

2. לאיזו מהן יש להביא ראיה או חזוק מן הפסוקים:
שטות כ"ח ל"ח; ויקרא ה' כ"ב; במדבר י"ח א'; ?

ד. ו' כי יעשו מכל חטאות האדם למעול מעל בה'.
ספרא ויקרא שע"ב: ד' עקיבא אומר: מה ת"ל: "למעול מעל בה'"! לפי שהמלוה והלוה והנושא והנותן אינו מלוה ואינו לוה ואינו נושא ונותן אלא בשטר ובעדים, לפיכך בזמן שהוא מכחיש, מכחיש בעדים ובשטר, אבל המפקיד אצל חברו אינו רוצה שתדע בו נשמה אלא שליחי שביניהם - בזמן שהוא מכחיש - מכחיש בשליחי שביניהם. (ועיין בראשית ל"א נ').

1. מה הרעיון הכלול בדברי ר"ע?

2. מה הקשי בפסוק המתורץ על ידם?

ה. ז. והתודו את חטאתם.

× רמב"ם הלכות תשובה א' א': כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה, אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישוב מחטאו, חייב להתודות לפני האל ב"ה שנ' איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו - זה ודוי דברים. ודוי זה מצות עשה...

למה למדו מצות ודוי דברים מפסוקנו ומנוה במנין המצות בפרשתנו ולמה לא למדוה לפני כן מפסוק ויקרא ה' ה' והיה כי יאשם לאחת מאלה והתודה...?

ו. שאלות ודיוקים ברש"י:

×× 1) ז' ד"ה לאשר אשם לו מה בא להשמיענו?

2) ח' " ואם אין לאיש גואל למה לא פירש רש"י כך גם ויקרא כ"ח כ"ו

" להשיב האשם החל מן ואמרו הבותינו ד"ג ואיש כי לא יהיה לו גואל.

3) ח' " האשם המושב לה' לכהן העתק את הפסוק פעמים וסמנו בסמני פסוק בהתאם לפירושו של רש"י ובהתאם לראב"ע ד"ה המושב לה'.

4) י' " ואיש את קדשיו לו יהיו למי מוסב "לו" ראשון,
" איש אשר יתן לכהן " " "לו" שני, "
" לו יהיה לפי פשוטו ולפי סדרשו.

ז. ח. ואם אין לאיש גואל. רש"י!
רמב"ם הלכות זכיה ומתנה א' ו': גר שמת ולא הוליד ישראל אחר שנתגייר - אין לו יורשים, אלא כל הקודם והחזיק בנכסיו - זכה.
הסבר למה לא יהא זה הישראל המחזיק בנכסי הגר זוכה בהם, ומה טעם אמרה תורה שעליו לתתם לכהן?

תשובות (וגם שאלות) יש לשלח לנחמה ליבוביץ, ירושלים, קרית משה.